

Vooruit met ...

TAAAL

BRONNENBOEK MEERTALIGHEID

7

MINISTERIE VAN
**ONDERWIJS,
WETENSCHAP
EN CULTUUR**

Deze uitgave kwam tot stand door samenwerking tussen de afdeling Curriculumontwikkeling van MinOWC en een lokaal en internationaal team, bestaande uit vakexperts, onderwijskundigen, educatieve auteurs, (eind) redacteurs, fotografen en illustratoren en grafisch ontwerper, onder leiding van de Vrije Universiteit Brussel.

© 2022, Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
Paramaribo, Suriname

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks vele inspanningen is het de uitgever misschien niet gelukt alle rechthebbenden te achterhalen. Als u denkt rechthebbende te zijn, neemt u dan contact op met de uitgever.

Inhoudsopgave	3
Inleiding	4
Hoofdstuk 1 Arowaks	5
Hoofdstuk 2 Karina auran	10
Hoofdstuk 3 Mandarijn	15
Hoofdstuk 4 Okanisi	20
Hoofdstuk 5 Saamaka	27
Hoofdstuk 6 Sarnámi	34
Hoofdstuk 7 Sranan	41
Hoofdstuk 8 Surinaams-Javaans	48
Hoofdstuk 9 Trio	53
Hoofdstuk 10 Wayana	58

Het leergebied Taal kent de volgende domeinen: Taal verkennen, Begrijpend Lezen, Meertaligheid, Spreken en Luisteren, Schrijven en Spellén. Taal heeft een thematische opzet. In leerjaar 7 komen de thema's Milieu, Recreatie, Technologie, Fantasie, Samenwerking, Helden, Media en Sport aan de orde. In alle domeinen sluiten de lesinhouden aan bij de thema's.

Voor het domein Meertaligheid zijn aanschouwingsmaterialen, een bronnenboek en een audiofile ontwikkeld. In het leerkrachtenboek en het leerlingenboek zijn bij de lessen Meertaligheid algemene instructies opgenomen voor de leerkracht, respectievelijk leerling. Specifieke informatie per taal is opgenomen in het bronnenboek en op de audiofile.

Het bronnenboek is ingedeeld per taal en heeft 10 hoofdstukken. Het gaat om de talen Arowaks, Karina auran, Mandarijn, Okanisi, Saamaka, Sarnámi, Sranan, Surinaams-Javaans, Wayana en Trio. In de hoofdstukken is er weer een indeling naar thema. Bij de thema's kan de informatie per les worden opgezocht.

De eerste les meertaligheid is erg belangrijk, omdat dan het taalprofiel van de klas wordt gemaakt. Het taalprofiel is een differentiatie-instrument, waarmee ingespeeld kan worden op de specifieke taalsituatie van een klas. Bij een aantal van de meertaligheidslessen moet er een keuze gemaakt worden uit de tien beschikbare talen. Het taalprofiel van de klas is medebepalend voor deze keuze.

Het is van belang dat altijd het bronnenboek wordt geraadpleegd als voorbereiding op de lessen Meertaligheid. Om bekend te raken met de taalspecifieke uitspraak van woorden en zinnen, biedt de audiofile ondersteuning.

Met het juiste gebruik van de leermiddelen, zal het mogelijk zijn in te spelen op de taaldiversiteit in de klas. Meertaligheidslessen zijn bedoeld om inzicht te geven in het verschijnsel meertaligheid en de taaldiversiteit in Suriname te koesteren. Bovendien zullen leerlingen zich veiliger voelen in de klas, als ze merken dat hun taalidentiteit wordt erkend. Dit leidt tot meer zelfvertrouwen, een actievere leerhouding en betere schoolprestaties.

Thema Milieu

LES 6

Mijn naam is ...
Goedemorgen
Tot morgen

Dei kurukuyato ...
Himiliwabo
Mothi kiba

LES 14

Hier plastic afval!

Yaha plastic iban!

LES 22

Rollenspel

A Mijn fles is leeg.
B Het is een plastic fles.
A Die moet in de bak voor plastic afval.
B Je hebt gelijk.
A Goed zo.

Da botolia malokhodo ka.
Plastic botoli to.
Bushika to erebe eke plastic loko.
Sa bumaria
Kidin wabo

LES 27

Reeds behandelde woorden:

yaha (hier)	botoli (fles)	iban (afval)
himiliwabo (goedemorgen)	kurukuya (naam)	malokhoda ka (leeg)
mothi (morgen)	kiba (tot)	ere be eke (bak)
dei (mijn) / da (mijn)	wabo (zo)	kidin (goed)

Thema Recreatie

LES 6

Bij Instructie voor de leerkracht

Naam taal	Lettersymbool	Suriname
AROWAKS	ARO	Surhinama

Opdracht 1

Ik ben een Arowak uit Suriname.
Ik houd van Suriname.

Dei to li aba loko Surhinama khondi.
Danshika Surhinama.

Lied

Bansiharo kha dei
 Bosalithe deinabo
 Bansiharo kha dei
 Bosalithe deinabo
 Barha olabwanro
 Bosalithe deinabo
 Bansiharo kha dei
 Bosalithe dei nabo

Als je van me houdt
 Kom mij dan achterna
 Als je van me houdt
 Kom mij dan achterna
 Naar de overkant van de zee
 Kom mij dan achterna
 Als je van mij houdt
 Kom mij dan achterna

Bron: Maynard, G.R. (2015) *Terug naar Suriname*. Publishing Services Suriname.

Thema Technologie

rasp
 gloeilamp
 wasmachine
 zaag
 blender
 kokolampu
 wasplank
 kettingzaag

samarhi
 farhetho ime
 soko sa kona bokorhoho
 seki
 blender
 kokolampu
 sabadakona
 shiparharhitho seki da kona

Opdracht 2

Leenwoord	Geleend door het Arowaks	Geleend uit
roti	nee, er is een omschrijving. (bara diamoro khale)	-----
blender	ja	Engels
kkolampu	ja	Sranan
kasiri	nee, dit is een woord uit de eigen taal.	-----
spaghetti	ja	Italiaans
computer	ja	Engels

Opdracht 1**Rollenspel**

A Goedemorgen buurman/buurvrouw.
 B Goedemorgen buurman/buurvrouw.
 A Mag ik je zaag lenen?
 B Alsjeblieft.
 A Nee, niet deze. Ik ga een boom zagen.
 B O, je wil mijn kettingzaag lenen.
 A Ja buurman/buurvrouw.
 B Alsjeblieft.
 A Dankjewel.

Himiliwabo dako santhi / dako santho.
 Himiliwabo dako santhi / dako santho.
 Da tuna batia boto be sekia?
 Adia boro ba.
 Mani, tokho. Da seki di ha aba ada.
 O, butunabathibo to shiparharhito da sekia?
 Ehe, dako santhi / dako santho
 Adia bora ba.
 Minkakho boborwatun da de.

LES 27

Opdracht 1

AROWAKS		
Leenwoord	Geleend uit	Betekenis in het Nederlands
odi	Sranan	Groet
trapu	Sranan	Trap
sinki	Sranan	Zinkplaat
emre	Sranan	Emmer
blik	Nederlands	Blik

Opdracht 2

Woord uit andere taal	Eigen woord	Nieuw woord	Betekenis in het Nederlands
wagi	bokodarin	wagibokodarin	chauffeur
gruntu	yokararin	gruntuyokararin	groenteman
ontiman	sabe	ontimansabe	kinderen van de jager
te	dwada	tedwada	theepot
blik	kakhotaro	blikkathotaro	een blik bier

RESERVELES

Opdracht 1

Metén is weten.

Marikidan kia to itha ha

Thema Fantasia

LES 6

Opdracht 1

Dankjewel
Ik houd ervan.

Adinse
Dan shi kan.

Opdracht 2

Wakhayakho bunekhebon.

Je hebt heel goed gewerkt.

“Wakhayakho bunekhebon.” Betekent in het Nederlands: “Blijf je best doen.”

Opdracht 3

1. Het is warm. Minka kho theren to adali.
2. Dintshi Rinaldo kanshika oniabo uthekwana loko. Hij heeft dorst.
3. Washa the wakhoto bathe bij tante Siene. A e feryari.
4. Thu yalokotaka in dat huis.
5. No kosi a meisje. Keima ma wa dun ba.

Thema Samenwerking

LES 6

Wij zijn allen Surinamers en hebben eenzelfde bestemming.
Wei harhalan wamakwa Surhinama khodi harhalan wamakwa aba waboroko wayadwaha (fa).

LES 14

De Arowakken zijn bekend met het systeem van onderlinge hulpverlening, waarbij er gegeten en gedronken wordt, als het werk is afgelopen.

Opdracht 1

Alsjeblieft
Dankjewel

Adia bora ba
Minkhakho boborwatun da de

Opdracht 2

Bij alstublieft (de beleefdheidsvorm) zegt men:

Adia bora ba + de naam van de ontvanger.

Bijvoorbeeld: "Alstublieft, meester."

"Adia boro ba, marhikhotarhin."

Bij dankuwel (de beleefdheidsvorm) zegt men:

Minkhakho boborwatun da de + de naam van de gever

Bijvoorbeeld: "Dankuwel, meester."

"Minkhakho boborwatun da de, marhikhotarhin."

LES 22

Wamarhi ta the aba khabo sanbia wane khe bun.
Laten we samen een vuist maken om het werk goed te doen.

Thema Media

LES 6

Opdracht 1

krant
televisie
radio
internet
journalist
nieuws

koranti
televisie
to kurherhokoro farheto beyokha
internet
adakotathi amare kenen khonan
adiaha

LES 22

Rollenspel

Journalist

Adakotathi amare kenen khonan

Kijkers en luisteraars, ik ben journalist Antoon.

Du kharhinon mathi kanabarhinon, dei to
Adakotathi amare kenen khonan Antoon.

Gast

Yadwathi

Ik ben onderzoeker Anne.

Dei to wada thi amathali bithiro Anne.

Journalist	Welkom in het nieuwsprogramma op de televisie.
Adakotathi amare kenen khonan	Satho shimakaha to adiaha programma televisie diako.
Gast	Goedemiddag, kijkers en luisteraars.
Yadwathi	Bakulamadawe du kharhinon mathi kanabarhinon.
Journalist	Wat is uw nieuws?
Adakotathi amare kenen khonan	(H)Aliko motho adia bamunka?
Gast	Bij mij thuis worden vier talen gesproken.
Yadwathi	Dei shikwan bithi udiaha diaka.
Journalist	Is dat goed nieuws?
Adakotathi amare kenen khonan	Satho adiaha to?
Gast	Ja, wij zijn rijk aan talen.
Yadwathi	Ehe, kamonekathi kho diaha khona wei.

Thema Sport

LES 6

Opdracht 1

Voetballen	Biran voetbal
Dammen	Dammen
Hengelen	Bode dan
Rennen	Darhidin
Roeien	Naledan
Zwemmen	Timin

Verrijkingsoopdracht

Karate	Karate
--------	--------

LES 22

Tyuwe, tyuwe!	Shee, shee bosa taro!
---------------	-----------------------

2 Karina auran

Thema Milieu

LES 6

Mijn naam is ...
Goedemorgen
Tot morgen

Awu yjety me man ...
Kamamyi rapa
Koròpo te rapa

LES 14

Hier plastic afval!

Erokon plastiekonymbo!

LES 22

Rollenspel

- A Mijn fles is leeg.
B Het is een plastic fles.
A Die moet in de bak voor plastic afval.
B Je hebt gelijk.
A Goed zo.

Ypaterery nikarykepyi
Plastiek patere moro man.
Morokon plastiekonymbo jèny taka
moro yry man.
Iporo ro mykaje.
Irùpa man

LES 27

Reeds behandelde woorden:

àa (ja)	aha (alsjeblieft)	amoro* (jij)
danki (dankjewel)	patere (fles)	eropo* (hier)
irùpa (goed)	otykon konymbo* (afval)	awu (ik)
moro (die)	plastiek (plastic)	atywano* (naam)

- * In het schema worden de zelfstandige naamwoorden los genoemd. In zinsconstructies kunnen deze woorden veranderen door hun relatie met de rest van de zin.

Thema Recreatie

LES 6

Bij Instructie voor de leerkracht

Naam taal	Lettersymbool	Suriname
Karina auran	KAR	Surinama

Opdracht 1

Ik ben een Karina uit Suriname.
Ik houd van Suriname.

Surinama pono Karina awu wa.
Surinama sipynaje.

Thema Technologie

LES 6

rasp
gloeilamp
wasmachine
zaag
blender
kokolampu
wasplank
kettingzaag

semari
peer/ lampu
wasmachine
sasa
blender
lampu
kamisa sàwotopo
kettingzaag

In plaats van 'kettingzaag' zegt men ook vaak 'Stihl'. Dit is afgeleid van de merknaam Stihl.

LES 14

Opdracht 2

Leenwoord	In Karina auran	Geleend uit
roti	ja	Sarnámi
blender	ja	Engels
kokolampu	ja	Sranan
kasiri	nee, dit is een woord uit de eigen taal.	-----
spaghetti	ja	Italiaans
computer	ja	Engels

LES 22

Opdracht 1

Rollenspel

A Goedemorgen buurman/buurvrouw.
B Goedemorgen buurman/buurvrouw.
A Mag ik je zaag lenen?
B Alsjeblieft.
A Nee, niet deze. Ik ga een boom zagen.
B O, je wil mijn kettingzaag lenen?
A Ja buurman/buurvrouw.
B Alsjeblieft.
A Dankjewel.

Kamamyi rapa buurman/ buurvrouw.
Kamamyi rapa buurman/ buurvrouw.
Asasary no sijurumaje.
Aha.
Uwa, ero kapyn.
Ky, moro ysasary jurumary `se te kàtu man?
Àa buurman/ buurvrouw.
Aha.
Danki.

LES 27

Opdracht 1

KARINA AURAN		
Leenwoord	Geleend uit	Betekenis in het Nederlands
sikoro	Sranan	school
lampu	Sranan	lamp
sapato	Spaans	schoen
aradio	Nederlands	radio
telefon	Nederlands	telefoon

Opdracht 2

Woord uit andere taal	Eigen woord	Nieuw woord	Betekenis in het Nederlands
pero (perro)	bo	pero(m)bo	oude hond
oto	'membo	oto'membo	kleine auto
aresi (aleysi)	ran	aresiran	soort gras, lijkt op rijst
foto	ijèny	fotojèny	fotolijst
motor	undy	motor undy	motor(boot) bestuurder

RESERVELES

Opdracht 1

Metén is weten.

Upito ukùtòme

Thema Fantasie

LES 22

Opdracht 1

Dankjewel
Ik houd ervan.

Danki
Yjapokupe man.

Opdracht 2.

Moro strati ta kytesapimai.

Je moet niet op straat spelen.

Opdracht 3.

1. Het is warm. Moro weju asimbe man.
2. Jaja Rinaldo òwin grasi tuna amy `se man. Hij heeft dorst.
3. Arepa enàse kàma(kon) bij tante Siene. A e feryari.
4. Tàka ke man in dat huis.
5. No kosi a meisje. Areku kysupi.

Thema Samenwerking

LES 6

Opdracht 1

Wij zijn allen Surinamers
en hebben eenzelfde bestemming.

Pàporo Surinama ponokon me kytaton
òwin kywonumengarykon man.

LES 14

De Karina hebben de traditie van mosiro. Het is te vergelijken met gotong royong. De dorpsgenoten of familieleden werken samen om iemand te helpen bij een bepaalde taak. Als de taak af is, worden de werkers rijkelijk getrakteerd op drank (meestal kasiri) en eten. Soms wordt er ook muziek gemaakt en gedanst.

Opdracht 1

Alsjeblieft
Dankjewel

Aha
Danki

Opdracht 2

Bij alstublieft (de beleefdheidsvorm) zegt men: Aha + de naam van de ontvanger

Bijvoorbeeld: "Astublieft, meester Maleko." "Aha, amepanen Maleko."

Bij dankuwel (de beleefdheidsvorm) zegt men: Danki+ de naam van de gever

Bijvoorbeeld: "Dankuwel, meester Maleko." "Danki, amepanen Maleko."

LES 22

Amaminano poko kytesapimai.

Werk ernstig.

Thema Helden

LES 27

Lied

Oja nare nyton moro ran

Oja nare nyton moro ran
Yjamorepanen nyton ran
Oja nare nyton moro ran
Yjamorepanen nyton ran

Kurano aje nyton mora ran
Yjamorepanen nyton ran
Kurano aje nyton mora ran
Yjamorepanen nyton ran

Kawono aje nyton mora ran
Yjamorepanen nyton ran
Kawono aje nyton mora ran
Yjamorepanen nyton ran

Waar is hij toch gegaan?

Waar is hij toch gegaan,
is mijn leermeester toch gegaan?
Waar is hij toch gegaan,
is mijn leermeester toch gegaan?

Hij is het goede gaan halen,
is mijn leermeester toch gegaan.
Hij is het goede gaan halen,
is mijn leermeester toch gegaan.

Het goede van boven is hij gaan halen,
is mijn leermeester toch gegaan.
Het goede van boven is hij gaan halen,
is mijn leermeester toch gegaan

Bron: Karina auran overlevering. Tekst aangedragen door dhr. Robins Anoewaritja en dhr. Charles Maleko. Beide Karina auran deskundigen.

Thema Media

LES 6

Opdracht 1

krant
televisie
radio
internet
journalist
nieuws

koranti
televisi
aradio
internet
journalist
nyunsu

LES 22

Opdracht 1

Rollenspel

Journalist Kijkers en luisteraars, ik ben journalist Antoon.
Journalist Òpotonon, epanamatonon, journalist Antoon awu wa.

Gast Ik ben onderzoeker Anne.
Otwatoton Onderzoeker Anne awu wa.

Journalist Welkom in het nieuwsprogramma op de televisie.
Journalist Otoko `ne oka eta televisi ta.

Gast Goedemiddag, kijkers en luisteraars.
Otwatoton Kykòmajato rapa, Òpotonon, epanamatonon.

Journalist Wat is uw nieuws?
Journalist Otypan njunsu menepyi?

Gast Bij mij thuis worden vier talen gesproken.
Otwatoton Yjauty po okupàen auranano ta mandon.

Journalist Is dat goed nieuws?
Journalist Irùpyn oka moro nan?

Gast Ja, wij zijn rijk aan talen.
Otwatoton Àa, gudu me kytaton auranano ke.

Thema Sport

LES 6

Opdracht 1

Voetballen	bal poko asajambanon
Dammen	dam poko esapimanon
Hengelen	woto ùkuru
Rennen	akànunon
Roeien	atarimanon
Zwemmen	ekupinon

Verrijkingsoopdracht

Karate	karate
--------	--------

LES 22

Opdracht 1

Tyuwe, tyuwe!	Iso, omimako!
---------------	---------------

3 Mandarijn

Thema Milieu

LES 6

Mijn naam is ...
Goedemorgen
Tot morgen

Wǒ de míngzì shì ...
Zǎoshàng hǎo
Míngtiān jiàn

LES 14

Hier plastic afval!

Sùliào fèipǐn !

LES 22

Rollenspel

A Mijn fles is leeg.
B Het is een plastic fles.
A Die moet in de bak voor plastic afval.
B Je hebt gelijk.
A Goed zo.

Wǒ de píngzi kōng le.
Tā shì gè sùliào píng.
Rēngjìn sùliào fèipǐn huíshōuxiāng.
Nǐ shì duì de.
Hǎo de.

LES 27

Reeds behandelde woorden:

wǒ (ik)	kōng (leeg)	nǐ (jij)
zǎoshàng (ochtend)	píng (fles)	tā (het)
hǎo (goed)	fèipǐn (afval)	duì (gelijk)
míngtiān (morgen)	sùliào (plastic)	míngzì (naam)

Thema Recreatie

LES 6

Bij Instructie voor de leerkracht

Naam taal	Lettersymbool	Suriname
Mandarijn Hàn yǔ.	MAN	Sūlǐnán

Opdracht 1

Ik ben een Chinees uit Suriname.
Ik houd van Suriname.

Wǒ shì Sūlǐnán tǔshēngde Zhōngguó rén.
Wǒ xǐhuān Sūlǐnán.

护照

Hùzhào (paspoort)

早上好

Zǎoshàng hǎo (Goedemorgen)

再见

Zàijiàn (tot ziens)

Thema Technologie

rasp
gloeilamp
wasmachine
zaag
blender
kokolampu
wasplank
kettingzaag

cācài bǎn
diàn dēngpào
xǐyī jī
jù zi
jiāo bàn jī
yóudēng
cuōyī bǎn
diàn jù

Opdracht 2

Leenwoord	In Mandarijn	Geleend uit
roti	ja (loti)	Sarnámi
blender	nee, eigen woord. (jiāo bàn jī)	----
kokolampu	nee, eigen woord. (yóudēng)	----
kasiri	nee, niet bekend.	---
spaghetti	nee, er is een omschrijving. (yìdàlì miàn)	---
computer	nee, eigen woord. (diànnǎo)	---

Opdracht 1

Rollenspel

A Goedemorgen buurman/buurvrouw.
B Goedemorgen buurman/buurvrouw.
A Mag ik je zaag lenen?
B Alsjeblieft.
A Nee, niet deze. Ik ga een boom zagen.
B O, je wil mijn kettingzaag lenen?
A Ja buurman/buurvrouw.
B Alsjeblieft.
A Dankjewel.

Zǎo shàng hǎo línjū.
Zǎo shàng hǎo.
Wǒ kěyǐ jiè nǐde jùzi yòng yòng ma?
Gěi nǐ.
Bù, búshì zhège. Wǒ yào jù yìkē shù.
Ò, nǐ xiǎng jiè wǒde diàn jù?
Shìde línjū.
Gěi nǐ.
Xiè xie nǐ.

LES 27

Opdracht 1

MANDARIJN		
Leenwoord	Geleend uit	Betekenis in het Nederlands
kāfēi	Engels	koffie
zhīshì	Engels	kaas
kělè	Engels	cola
pīsà	Italiaans	pizza
bye	Engels	dag

Opdracht 2

Woord uit andere taal	Eigen woord	Nieuw woord	Betekenis in het Nederlands
kěn dé	jī	kěn dé jī	KFC (Kentucky Fried Chicken)
pīsà	pánzí	pīsà pánzí	pizzabord
Sūlǐnán	rén	Sūlǐnán rén	Surinaamse mensen / Surinamers
Parbo	pí jiǔ	Parbo pí jiǔ	Parbobier
kāfēi	sè	kāfēi sè	koffiekleurig (bruin)

RESERVELES

Opdracht 1

Metten is weten.

Cèliáng jiùshì xīnxī.

Thema Fantasie

LES 22

Opdracht 1

Dankjewel
Ik houd ervan.

Xiè xie nǐ
Wǒ xǐhuān.

Opdracht 3

1. Het is warm. Tàiyáng hēnshài.
2. Rinaldo shūshu yào yíping shuǐ. Hij heeft dorst.
3. Wǒmen bij tante Siene jiā chīfàn. A e feryari.
4. In dat huis nào guǐ.
5. No kosi a meisje. Búyào zhǎo máfan.

Thema Samenwerking

LES 6

Opdracht 1

Wij zijn allen Surinamers en hebben eenzelfde bestemming.

Wǒmen dōu shì Sūlínán rén. Wǒmen yǒu tóng yàng de mù biāo.

LES 14

Hóng bāo. (Rode envelop)

Met Nieuwjaar krijgen de kinderen een rode envelop met geld van de voorgaande generatie. Het staat symbool voor goede wensen en dat de kinderen gezond en wel mogen opgroeien in het nieuwe jaar. Het begin van het Chinees Nieuwjaar varieert. Het kan beginnen eind januari tot midden februari. Nieuwjaar wordt een week lang gevierd. De enveloppen worden ook gegeven als de familie op een langer bezoek gaat bij elkaar. Dan worden de enveloppen bij aankomst en afscheid gegeven.

Opdracht 1

Alsjeblieft
Dankjewel

Gěi nǐ
Xiè xie nǐ

Opdracht 2

Alstublieft
Dankjewel
Alsjeblieft
Dankuwel

Gěi nín
Xiè xie nǐ
Gěi nǐ
Xiè xie nín

LES 22

Zhòng rén shí chái huǒ yàn gāo.

Het vuur zal goed branden als iedereen hout brengt.

Thema Media

LES 6

Opdracht 1

krant
televisie
radio
internet
journalist
nieuws

bào zhǐ
diàn shì
diàn tái
hù lián wǎng
jì zhě
xīn wén

LES 22

Opdracht 1

Rollenspel

Journalist Kijkers en luisteraars, ik ben journalist Antoon.
Jì zhě Guānzhòngpéngyǒumen, wǒshì jì zhě Antoon.

Gast Ik ben onderzoeker Anne.
Jiābīn Wǒshì yánjiūyuán Anne.

Journalist Welkom in het nieuwsprogramma op de televisie.
Jì zhě Huānyíng shōukàn diànshì xīnwén jiémù.

Gast Goedemiddag, kijkers en luisteraars.
Jiābīn Xiàwǔhǎo, guānzhòngpéngyǒumen.

Journalist Wat is uw nieuws?
Jì zhě Nǐ de xīnwén shì shénme?

Gast Bij mij thuis worden vier talen gesproken.
Jiābīn Wǒjiā shuō sìzhǒng yǔyán.

Journalist Is dat goed nieuws?
Jì zhě Nà shì ge hǎo xiāoxi ma?

Gast Ja, wij zijn rijk aan talen.
Jiābīn Shìde, wǒmen hěn fù, zàiyǔyánshàng.

Thema Sport

LES 6

Opdracht 1

Voetballen	tī zúqiú
Dammen	xià dāmǔqí
Hengelen	diàoyú
Rennen	pǎobù
Roeien	huáchuán
Zwemmen	yóuyǒng

Verrijkingsoopdracht

Karate	kōngshǒudào
--------	-------------

LES 22

Opdracht 1

Tyuwe, tyuwe!	Zǒukāi!
---------------	---------

Thema Milieu

LES 6

Mijn naam is ...

Goedemorgen

Tot morgen

Mi nen na ...

(Je kan ook zeggen: A mi den e kai

U weki ooh

(Je kan ook zeggen: Fa u doo en? /

Fa yu doo en? / Molugu.)

Te tamaa

LES 14

Hier plastic afval!

Yaaso na fu palastiki doti!

LES 22

Rollenspel

A: Mijn fles is leeg.

B: Het is een plastic fles.

A: Die moet in de bak voor plastic afval.

B: Je hebt gelijk.

A: Goed zo.

Mi bataa leegi.

A wan palastiki bataa.

Dati mu go a ini a baki fu den palasitiki doti.

Yu abi leti.

Moi so.

LES 27

Reeds behandelde woorden:

yaaso (hier)	bataa (fles)	doti (afval)
molugo (goedemorgen)	nen (naam)	leegi (leeg)
tamaa (morgen)	te (tot)	baki (bak)
mi (mijn)	so (zo)	palastiki (plastic)

Thema Recreatie

LES 6

Bij Instructie voor de leerkracht

Naam taal	Lettersymbool	Suriname
OKANISI	OKA	Saanan

Opdracht 1

Ik ben een Okanisi uit Suriname.

Ik houd van Suriname.

Mi na wan Okanisi fu Saanan.

Mi lobi Saanan.

Thema Technologie

LES 6

rasp
gloeilamp
wasmachine
zaag
blender
kokolampu
wasplank
kettingzaag

simali
peeli / lampu / faya
wasimasini
sa
blender
abeni / kokolampu
wasipaanga / guluma / wasi-uma
pepeka

LES 14

Opdracht 2

Leenwoord	Geleend door het Okanisi	Geleend uit
roti	ja, in het okanisi is het 'roti' of 'loti'	Sarnámi
blender	ja	Engels
kokolampu	ja	Sranan
kasiri	ja, in het okanisi is het 'kasii'	Een inheemse taal
spaghetti	ja	Italiaans
computer	ja	Engels

LES 22

Opdracht 1

Rollenspel

A Goedemorgen buurman/buurvrouw.
B Goedemorgen buurman/buurvrouw.
A Mag ik je zaag lenen?
B (Kijk hier,) alsjeblieft.
A Nee, niet deze. Ik ga een boom zagen.
B O, je wil mijn kettingzaag lenen.
A Ja buurman/buurvrouw.
B Alsjeblieft.
A Dankjewel.

U weki ooh biliman/bilifolow.
U weki ooh biliman/bilifolow.
Mi sa leni yu sa?
(Luku ya,) baa.
Nono, na disi. Mi e go sa wan bon.
Ooh, yu wani leni mi pepeka?
Iya, biliman/bilifolow.
Luku en ya baa.
Gaantangi fu yu.

LES 27

Opdracht 1

OKANISI		
Leenwoord	Geleend uit	Betekenis in het Nederlands
internet	Nederlands/Engels	internet
monteur	Nederlands	monteur
plane	Engels	vliegtuig
kilo	Nederlands	kilo
garimpero	Portugees	goudzoeker

Opdracht 2

Woord uit andere taal	Eigen woord	Nieuw woord	Betekenis in het Nederlands
show	pangi	pangishow	modeshow met pangi's
chocolade	kuku	chocoladekuku	chocoladetaart
ID	kayta	aidikayta	identiteitsbewijs
tas	sikoo	sikootas	schooltas
plak	koti	kotipalaki	knippen en plakken

RESERVELES

Opdracht 1

Metten is weten.

Te yu e maiki, dan yu o sabi

De letterlijke vertaling is: *Maiki na sabi*

Thema Fantasie

LES 6

Bij Informatie over verteltradities

Nederlands	Okanisi
spin	anainsi
arend	agaa / adyanko
bosvarken	pingo
hert	diya

Bij het vertellen heb je een:

Giman of **matoman**

Pikiman

Deze vertelt het verhaal.

Deze bevestigt steeds wat de giman zegt.

Verder zijn er ook nog:

Kotiman

Dit zijn mensen uit het publiek die het verhaal mogen onderbreken om zelf iets te vertellen.

De **giman**, **pikiman** en **kotiman** kunnen ook vrouwen zijn. We spreken dan van **gi-uma**, **piki-uma** en **koti-uma**.

De onderbreking van het verhaal door de **kotiman** heet **koti**.

Belangrijke zinnen bij een vertelling zijn:

U gi mabu.	Dit wordt geroepen als niemand uit het publiek het raadsel op kan lossen.
• A so a de. • Iya. • Na so a de.	Dit zijn uitspraken die de pikiman kan doen tijdens de vertelling om de woorden van de giman te bevestigen.
Mi ben de ape.	Hiermee onderbreekt de kotiman het verhaal.
Di yu ben de ape san yu be si.	Hiermee geeft de pikiman de kotiman toestemming om zijn zegje te doen.
Na dati meke	Hiermee begint de boodschap waarmee de giman zijn verhaal beëindigt.

De drie dieren, die bij deze vertelling als kotiman het verhaal zullen onderbreken, zeggen:

Mi nen na Agaa / Pingo / Diya.

Mi ben de ape.

Mi lobi a mato.

Okanisi raadsel

Pikin tombo wee kamisa.

Antwoord: Nanain

Welke boomstam draagt een kamisa?

(een naald)

Verhaal

Todo anga Sineki

Fosifosi di Todo anga Sineki be moo nyoni, den be lobi pee anga den seefi. A osu fu Todo anga en famii anga osu fu Sineki anga en famii a be de faawe fu den seefi. Todo anga Sineki mma lobi masi den fesi bika den a be lobi te den pikin e kai den seefi fu go pee, ma den ben e pakisey takii: "Den yonkuu ete. Den sa pee anga den seefi a ini den yonkuu ten". Ma wan dey di den pee te den kaba, neen Sineki go doo a osu anga wan weli anga wan angii. A bali: "Mma, san de fu nyan?" A mma pakisey taki a no a yuu doo fu mi taigi en. "Aliko mi pikin, yu sabi taki ala dey anga yu nyannyan ye pee?" Neen en mma piki en taki: "We, wi enke Sineki a todo we nyan. Mi e du en, yu dda e du en, yu gaanda, yu gaanma, yu tii, yu tia, ala den."

Sineki ain koti faya. Eeye, tamaa di den o kaba pee dan a o kisi Todo. A o gaapu en dan a nyan en. Ma a ten de Todo mma seefi kai en manpikin. "Aliko mi pikin. Fanafu tide yu a mu pee anga Sineki moo. Di na yu kon moo bigi kaba dan yu mu sabi taki Sineki a todo den e nyan. Koni bun anga yu mati Sineki, bika a na yu tuutuu mati. Tu dey pasa. Sineki denki, san pasa anga Todo. Aa kon pee. Mi be sete fu kisi en. A go na a osu fu Todo neen a bali: "Oii Todo, y' na e kon pee noh?"

Ma todo de pii. Sineki fika e bali go doo, fu te enke Todo toosi en ede kon a doo neen a taki: "Gwe komoto ya Sineki". Mi mma taigi mi ala sani ye. Sineki a todo den e nyan. Gwe komoto ya Sineki, fa yu osu abi gaansama, a so mi osu seefi abi. Sineki anga Todo luku den seefi duun wan satu pisi. Baka dati Sineki dai neen a waka go neen osu baka. Noiti Sineki anga Todo a pee anga den seefi moo.

LES 22

Opdracht 1

Dankjewel

Ik houd ervan.

Gaantangi fu yu

Mi lobi en.

Opdracht 2

De zin met codewisseling is:

Mi be sabi taki yu o over go a ini tweede klas.

In het Nederlands betekent deze zin:

Ik wist dat je zou overgaan naar de tweede klas.

Opdracht 3

1. Het is warm. A san faya.
2. Omu Rinaldo wani wan gaasi watta. Hij heeft dorst.
3. Meki u go nyan bij tante Siene. A e feryari.
4. A e spuku in dat huis.
5. No kosi a meisje. Na suku toobi.

Thema Samenwerking

LES 6

Wij zijn allen Surinamers en hebben eenzelfde bestemming.

Ala fu wi na Saananman soseefi na a wan se we go

LES 14

Bij de Okanisi zijn er enkele regels voor het aanbieden van giften.

1. Bij het overhandigen van een gift aan de Gaanman gaat het via de Basiya.
2. Bij het aanbieden van eten is het een gebruik dat er altijd een peper erbij hoort.
3. Bij het aanbieden van een dranksoort moet de aanbieder eerst voor zichzelf schenken en drinken alvorens hij of zij voor de ontvanger schenkt.

Opdracht 1

(Kijk hier), alsjeblieft

Dankjewel

(Luku ya), baa de

Gaantangi fu yu fu a sani di gi mi

Opdracht 2

Alstublieft

Dankjewel

(Kijk hier), alsjeblieft

Dankuwel

Baa

Gaantangi fu yu

(Luku ya), baa de

Gaantangi fu yu.

LES 22

Wan finga na e diingi okoo baafun.

Met één vinger kan je geen okersoep drinken.

LES 6

Opdracht 1

krant

televisie

radio

internet

journalist

nieuws

kolanti

teevee, lukudoso

laadio

internet

nyunsuman

nyunsu

LES 22

Rollenspel

Journalist Kijkers en luisteraars, ik ben journalist Antoon.

A nyunsuman Lukuman anga alikiman, mi a nyunsuman Antoon.

Gast Ik ben onderzoeker Anne.

A konman Mi a ondoosukuman Anne.

Journalist Welkom in het nieuwsprogramma op de televisie.

A nyunsuman Wan switi kon-aini a nyunsupolokalama ya na teevee.

Gast Goedemiddag, kijkers en luisteraars.

A konman Fa a e go, den lukuman anga alikiman

Journalist Wat is uw nieuws?

A nyunsuman San na yu nyunsu?

Gast Bij mij thuis worden vier talen gesproken.

A konman A fo sootu tongo e taki a mi osu.

Journalist Is dat goed nieuws?

A nyunsuman A wan bun nyunsu dati?

Gast Ja, wij zijn rijk aan talen.

A konman Eeye, wi abi tyaipi tongo.

Thema Sport

LES 6

Opdracht 1

Voetballen

Dammen

Hengelen

Rennen

Roeien

Zwemmen

Pee futubali

Pee dam

Uku

Lon

Puu boto

Suwen

Verrijkingsopdracht

Karate

Kalaate

LES 22

Tyuwe, tyuwe!

Siye, siye!

Thema Milieu

LES 6

Mijn naam is ...
Goedemorgen
Goedemorgen samen
Tot morgen

Mi në da ...
I weki nö?
Un weki nö?
Tee amanja

LES 14

Hier plastic afval!

Aki palasitiki sundju!

LES 22

Rollenspel

A Mijn fles is leeg.
B Het is een plastic fles.
A Die moet in de bak voor plastic afval.

B Je hebt gelijk.
A Goed zo.

Di bata u mi dë söndö soni.
A dë wan palasitiki bata.
I soni dë musu go a di baki de ta buta
palasitiki sundju.
Jaabi leti.
Söö boi, wëë.

LES 27

Reeds behandelde woorden:

aki (hier)	bata (fles)	sundju (afval, vuil)
weki (wakker zijn)	në (naam)	aai (ja)
amanja (morgen)	tee (tot)	baki (bak)
mi (mijn)	leti (gelijk)	palasitiki (plastic)

Thema Recreatie

LES 6

Bij Instructie voor de leerkracht

Naam taal	Lettersymbool	Suriname
SAAMAKA	SAA	Saana kondë

Opdracht 1

Ik ben een Saramaccaner uit Suriname.
Ik houd van Suriname.

Mi da wan Samaaka sembë u Saana kondë.
Mi lobi Saana (kondë).

LES 27

Liedtekst

Sapa tee döo limbo,
nöö u ta jee dee peepa ta pëë,
Sapa tee döo limbo,
nöö u ta jee dee peepa ta pëë.
Womi, mii un kon haika,
fa dee mujëë mü ta pëë,
Sapa tee nöö u ta pëë a döo limbo.

's Avonds in het maanlicht,
dan horen wij de meisjes spelen,
's Avonds in het maanlicht,
dan horen wij de meisjes spelen.
Jongens, komen jullie luisteren,
hoe de meisjes spelen,
's Avonds spelen wij in het maanlicht.'

Soprano
Sa-pa tee döo lim - bo noou ta jee dee pee - pa-ta pëë. Sa-pa-tee döo lim - bo noou ta

7
S. jee dee pee - pa-ta pëë. Wo-mi, mü-un kon hai - ka fa dee mu-jëë mü- ta pëë.

13
S. Sa-pa - tee - nööu ta pëë a döo lim - bo -

Bron: Samaaka overlevering. Krishnadath, I. (2001) *De opdracht van Fodewroko*. Publishing Services Suriname. ISBN: 9068329723. Muzieknotatie van dhr. Laurence Gudge.

Thema Technologie

LES 6

rasp
gloeilamp
wasmachine
zaag
blender
kokolampu
wasplank
kettingzaag

lalu
peeli
wasi masini
san
blender
tamandu
guluma
pepeka

LES 14

Opdracht 2

Leenwoord	Geleend door het Saamaka	Geleend uit
roti	ja	Sarnámi
blender	ja	Engels
kokolampu	nee, eigen woord (tamundu)	-----
kasiri	ja	Een inheemse taal
spaghetti	ja	Italiaans
computer	ja	Engels

LES 22

Opdracht 1

Rollenspel

A Goedemorgen buurman/buurvrouw.
 B Goedemorgen buurman/buurvrouw.
 A Mag ik je zaag lenen?
 B Alsjeblieft.
 A Nee, niet deze. Ik ga een boom zagen.
 B O, je wil mijn kettingzaag lenen.
 A Ja buurman/buurvrouw.
 B Alsjeblieft.
 A Dankjewel.

I weki nö?
 Un weki ooh?
 Mi sa leni di san fii nö?
 Dë!
 Nönö, na di disi. Mi o go san wan pau.
 O, i kë leni di pepeka u mi nö?
 Aai.
 Dë!
 Gaantangi fii.

LES 27

Opdracht 1

SAAMAKA		
Leenwoord	Geleend uit	Betekenis in het Nederlands
avion	Frans	vliegtuig
batilei	Nederlands	batterij
wagi	Sranan	wagen
siköö	Sranan	school
foto	Sranan	stad (Paramaribo)

Opdracht 2

Woord uit andere taal	Eigen woord	Nieuw woord	Betekenis in het Nederlands
avion	lai	avionlai	vliegtuigbagage
baka	döö	bakadöö	achterdeur
watra	gansë	watagansë	waterpot
paki	duumi	duumipaki	slaappak
foto	sëmbë	foto sëmbë	stadsmensen

RESERVELES

Opdracht 1

Metén is weten.

Te i ta maaka i ta sabi.

Thema Fantasia

LES 6

Bij Informatie over verteltradities

Nederlands	SAMAACA
spin	anasi
arend	gabijan
bosvarken	pingo
hert	djanga futu

Bij het vertellen heb je een:

Da otoman

Deze vertelt het verhaal.

Piki otoman

Deze bevestigt steeds wat de da otoman zegt.

Verder zijn er ook nog:

Koti otoman

Dit zijn mensen uit het publiek die het verhaal mogen onderbreken om zelf iets te vertellen.

De sēmbē aki

Dit is het publiek.

De **da otoman**, **piki otoman** en **koti otoman** kunnen ook vrouwen zijn.

De onderbreking door de **koti otoman** heet **koti kontu**.

Belangrijke zinnen bij een vertelling zijn:

Gaanma wosu	Dit wordt geroepen als niemand uit het publiek het raadsel op kan lossen.
Ma na un ku de	Dit zegt de piki otoman tijdens de vertelling om de woorden van de da otoman te bevestigen.
Mi bi saidē	Hiermee onderbreekt de koti otoman het verhaal.
Nö andi i si?	Hiermee geeft de piki otoman de koti otoman toestemming om zijn zegje te doen.
Hēn mbei	Hiermee begint de boodschap waarmee de da otoman zijn verhaal beëindigt.

Bij deze vertelling zullen drie dieren het verhaal onderbreken. Dit is wat ze zeggen.

Wie zegt het?	Saamaka
Koti otoman	Mi nē da Gabijan / Pingo / Djanga futu. Mi bi saidē.
Koti otoman	Mi lobi di kontu.

Samaaka raadsel

Piki tōngö bisi kamisa.

Antwoord: Agùja

De kleine tong draagt een kamisa.

(een naald)

Verhaal

Tödö ku sindeki

Di tödö ku sindeki bi dë piki, nö de bi ta pëë ku de seei.

Dee wosu u famii tödö ku famii sindeki an bi de longi ku de seei.

Di mama u tödö ku di mama u sindeki bi ta buta dee fesi wan peei fasi tee dee mii ta ka i dee seei u pëë, ma de bi ta meni: de piki eti. A piki mii ting hii sëmbe ta pëë ku de seei.

Nö wan daka hën sindeki ko a wosu wei wei ku hangi bëë di a kaba pëë. A bai taki: mama, andi wo njan?

Di mama meni ta nönöu mi musu piki hën. Haika mii, i sabi ta hii daka i ta pëë ku ju njan njan ooh?

"Andi?" Sindeki hakisi hën mama. "Andi i kë piki mi mama?"

"I sabi", di mama taki. "Wi kuma sindeki ta njan tödö. Mi ta du ën, ju tata ta du ën, dee avo fii, ju tio, ju tia, hii unu tuu."

Sindeki wojo bigi ta belenki. Amania te de kaba pëë nö a sa mbei tödö si wan soni di a bi sa meni o pasa. A o kisi ën nö a njan.

Ma a di seei juu dë tödö hën mama kai hën mii kon në.

"Haika mii. Kumutu a di daka u tide ja sa pëë ku sindeki möö. Nönöu i ko bigi wan piki sö, nöu i musu sabi ta sindeki ta njan tödö. Luku bunu ku ju mati sindeki, biga andë ju tuu tuu mati."

Tu daka pasa.

Sindeki meni ta, andi du tödö.

An ko pëë.

Mi bi dë ku di meni u kisi ëng.

A go a di wosu teka tödö ta dë, hën a kai: "Tödö! Jaw ko pëë a döö nö?"

Ma tödö bi dë pii.

Sindeki sai dë ta kai tödö nöömö, te leki tödö pusa heid ko a döö nö hën a piki ën:

"Go kumutu aki Sindeki. Mi mama konda hii soni da mi. Unu sindeki ta njan tödö.

Go kumutu aki sindeki, yu wosu abi gaan sembë, di u mi wosu seei abi."

Sindeki ku tödö luku de seei wan pisi möö.

Hën sindeki bia toona go në wosu.

Sindeki ku tödö an pëë na wan daka möö ku de seei

LES 22

Opdracht 1

Dankjewel

Ik houd ervan.

Gaan tangi fii

Mi lobi i soni dë.

Opdracht 2.

De zin met codewisseling is:

Leni mi wan bata melk fii.

In het Nederlands betekent deze zin: Leen me een fles melk van jou.

Opdracht 3.

1. Het is warm. Di soni kendi.
2. Tio Rinaldo kë wan gaasi wata. Hij heeft dorst.
3. Ko bow go njan bij tante Siene. A e feryari.
4. Taku soni dë in dat huis.
5. No kosi a meisje. Na suku toobi.

Thema Samenwerking

LES 6

Wij zijn allen Surinamers en hebben eenzelfde bestemming.
Hü unu tuu da Saanaman, soseei a di wan se un nango.

LES 14

Bij de Samaaka worden rond geboorte en rond sterfte de meeste giften gegeven. Pangi's, hangmatten, lakens, baddoeken, potten, bakjes met deksel zijn de meest bekende giften. Het vieren van verjaardagen is een geleende gewoonte.

Opdracht 1

Alsjeblieft
Dankjewel

Tei / dë
Gaan tangi fii

Opdracht 2

Alstublieft
Dankjewel

Tei / dë
Gaan tangi fii

Alsjeblieft
Dankuwel

Tei, dë
Gaantangi fii

LES 22

Wan finga anta bebe lalu baafu.

Met een vinger drink je geen okersoep.

Thema Media

LES 6

Opdracht 1

krant
televisie
radio
internet
journalist
nieuws

kolanti
televisi
ladio
internet
di sembë di ta sikifi soni buta a pampia
njunsu

LES 22

Rollenspel

Journalist	Kijkers en luisteraars, ik ben journalist Antoon.
Di sembë di ta sikifi soni buta a pampia	De sembë di ta haika ku de sembë ta luku, mi da di sembë di ta sikifi soni buta a pampia Antoon.
Gast	Ik ben onderzoeker Anne.
Wakaman	Mi da wan sembë di ta ondoosuku soni Anne.
Journalist	Welkom in het nieuwsprogramma op de televisie.
Di sembë di ta sikifi soni buta a pampia	U wai ta i ko aki, a televisi
Gast	Goedemiddag, kijkers en luisteraars.
Wakaman	De sembë di ta haika ku de sembë ta luku, u de nö?
Journalist	Wat is uw nieuws?
Di sembë di ta sikifi soni buta a pampia	Andi da di njunsu di i tja ko?
Gast	Bij mij thuis worden vier talen gesproken.
Wakaman	De ta fan fö peei tongo a mi wosu.
Journalist	Is dat goed nieuws?
Di sembë di ta sikifi soni buta a pampia	Na bunu njunsu di dë noh?
Gast	Ja, wij zijn rijk aan talen.
Wakaman	Aai, waabi hia tongo.

Thema Sport

LES 6

Opdracht 1

voetballen	bali
dammen	pëë dam
hengelen	ta huku
rennen	kule
roeien	puu ku pada
zwemmen	sun

Verrijkingsoopdracht

karate	karate
--------	--------

LES 22

Tyuwe, tyuwe!	Pasa kumutu aki!
---------------	------------------

Thema Milieu

LES 6

Mijn naam is ...

Hamár nám hai ...

Tot morgen

Bihán tak

Bihán talak

Goedemorgen

In het Sarnámi is er geen woord voor 'goedemorgen'.

Welke groet men gebruikt, is afhankelijk van de religie die men belijdt.

Bij hindoes groet men een individu met 'Namaste, Rám Rám'.

Het antwoord daarop is 'Sitá Rám' of 'Rám Rám, Namaskár'.

Een groep groet men met 'Namaste Rám Rám, Rám Rám

Namaste, Rám Rám'.

Het antwoord is 'Sitá Rám of Rám Rám, Namaskár'.

Bij moslims groet men met 'Salám Alaikum'.

Het antwoord is 'Wálaikum Salám'.

Christenen worden gegroet met 'Goedemorgen' of 'Morgu'

Ongeacht de religie kan men ook groeten met:

Kaise rahlo áp? Kaise báto? Dit betekent: Hoe gaat het met u?

en is een formele groet.

Een informele groet is:

Ká hál hai? of Kaise rahle? of Kaise báte? of Kaise?

Dit betekent allemaal: Hoe gaat het?

LES 14

Hier plastic afval!

Hinyá plastic kurá karkat!

LES 22

Rollenspel

A: Mijn fles is leeg.

Hamár botal kháli hai.

B: Het is een plastic fles.

I ego plastic botal hai.

A: Die moet in de bak voor plastic afval.

Oke cáhi u báki men jáeke jeman

plastic kurá karkat dharal já hai.

B: Je hebt gelijk.

Tu thik bole hai.

A: Goed zo.

Barhiyá.

LES 27

Reeds behandelde woorden:

ego (een)	botal (fles)	nám (naam)
tu (jij)	kháli (leeg)	kurá karkat (afval)
namaste (groet)	bihán (morgen)	hinyá (hier)
ham (ik)	thik (juist)	plastic (plastic)

Thema Recreatie

LES 6

Bij Instructie voor de leerkracht

Naam taal	Lettersymbool	Suriname
SARNÁMI	SAR	Sarnám

Opdracht 1

Ik ben een Hindostaan uit Suriname.
Ik houd van Suriname.

Ham ek Hindustáni hai Sarnám ke.
Sarnám des hame acchá lage hai.

Thema Technologie

LES 6

rasp
gloeilamp
wasmachine
zaag
blender
kokolampu
wasplank
kettingzaag

griti
peer, lampu, lamphu
wasmachine
ári
blender
tel ke cirág / kokolampu
wasplanga / wasi uma
kettingzaag / stihl machien

LES 14

Opdracht 2

Leenwoord	Geleend door het Sarnámi	Geleend uit
roti	nee, is een woord uit de eigen taal	-----
blender	ja	Engels
kokolampu	ja	Sranan
kasiri	nee (onbekend)	-----
spaghetti	ja	Italiaans
computer	ja (computerwa)	Engels

LES 22

Opdracht 1

Rollenspel

A Hoe gaat het, buurman?
Hoe gaat het, buurvrouw?
B Goed buurman. Goed buurvrouw.
A Mag ik je zaag lenen?
B Alsjeblieft.
A Nee, niet deze. Ik ga een boom zagen.
B O, je wil mijn kettingzaag lenen.
A Ja buurman. Ja buurvrouw.
B Alsjeblieft.
A Dankjewel.

Kaise parosiyá?
Kaise parosin?*

Acchá parosiyá. Acchá parosin.
Ham tor ári leni kar sakilá?
Kirpá.
Ná, i wálá ná. Ham jáilá ári se ego per káte
O, tu mánge hai hamár stihl machien leni kare.
Hán parosiyá. Hán parosin.
Kirpá.
Dhanbád.

* De andere vertalingen zoals genoemd in les 5 bij het thema Milieu mogen ook gebruikt worden.

Opdracht 1

SARNÁMI		
Leenwoord	Geleend uit	Betekenis in het Nederlands
yuru	Sranan	uur, tijd, huur
morsu	Sranan	vies
habrá	Sranan	over
wakti	Sranan	wachten
teloh	Surinaams-Javaans	teloh

Opdracht 2

Woord uit andere taal	Eigen woord	Nieuw woord	Betekenis in het Nederlands
seti	-áwe	seti(y)áwe	ordenen, rangschikken
lobi	kare	lobi kare*	houden van
firi	kare	firi kare	voelen
bad	kamrá**	badkamrá	badkamer
mas-masi	kare	más-mási kare	fijnstampen, fijnwrijven

* kare (doen, handeling uitvoeren)

* kamrá is afgeleid uit het Hindi. In het Sranan bestaat hetzelfde woord met dezelfde betekenis.

RESERVELES

Opdracht 1

Metten is weten.

Napái se jánkári mile hai.

Thema Fantasie

LES 22

Opdracht 1

Dankjewel
Ik houd ervan.

Dhanbád
Ham eke cáhilá.

Opdracht 2

Ghám bahut tej hai.
(In deze zin is er geen codewisseling)

Opdracht 3

1. Het is warm. Ghám bahut tej hai.
2. Mausá* Rinaldo ek gilás páni mánge hai. Hij heeft dorst.
3. Áw cali kháik khoi bij tante Siene. A e feryari.
4. Bhut (lage) hai in dat huis.
5. No kosi a meisje. Jhagrá ná khoj.

* In het Sarnámi zijn er verschillende woorden voor oom. Mausá is de man van moeders zus. Mámá, mámu is de broer van de moeder.

Thema Samenwerking

LES 6

Lied

Ham sab Súrínámí hain

Refrein (2x)

Ham sab Súrínámí hain
ham sab Súrínámí hain.
Apaní manzil eka hai, há há há;
eka hai, ho ho ho; eka hai.
Ham sab Súrínámí hain
ham sab Súrínámí hain.

1. Súrínáma kí dharatí kharíja barí;
sartája Staatsolie hai.
Barson se hamane isako apane;
mèhanata se pálá hai

Desha kí rakshá kí khátir;
hama shamashíra uṭhá lenge.
Bikhare-bikhare táre hain ham
lekin jhilmila, eka hai; há há há,
eka hai; ho ho ho, eka hai.

Refrein

2. Mandira hai yahán,
girijá hai yahán;
aura masjidá bhí hai yahán.
Hara dharma aura játi ke prati;
sadbháwaná hai yahán.

Amana hí apaní púnjí hai,
amana hí apaná nará hai
Ranga birange dípaka hain ham
lekin jagamaga, eka hai; há há há,
eka hai; ho ho ho, eka hai.

Refrein

Van de CD: *Ham sab Súrínámí hain*

Tekst: Raghunandan Sharma

Muziek: Rita Bokil / Riaz Ahmadali,

Swami Vivekananda Cultural centre, Embassy of India, Paramaribo, Suriname, S.A., 2006

Nederlandse vertaling:

Wij zijn allen Surinamers
En hebben eenzelfde bestemming

De Surinaamse bodem heeft veel bodemschatten.
Staatsolie is onze trots, door jarenlang hard werken opgebouwd.

Wij zijn bereid te strijden voor ons land.
Wij zijn als verspreide sterren, maar de schittering is slechts één

Er zijn hier tempels, kerken en moskeeën
Er is hier respect voor ieders geloof en etnische afkomst

Vrede is onze rijkdom, vrede is onze leuze
Wij zijn een bonte schakering van lampen, maar het schijnsel is één.

Opdracht 1

Wij zijn allen Surinamers en hebben eenzelfde bestemming.
Hamlog sab Sarnámi hai, apaná manzil eka hai.

LES 14

Hindoes hebben cultuurspecifieke gebruiken rond giften en bedanken. Bijvoorbeeld, bij het hindoehuwelijk: Thuis bij de dulhin (bruid) worden giften en cadeaus gebracht. Die worden genoteerd met naam van gever. En er wordt gelijk een klein bedankje aangereikt aan de gever namens de dulhin.

Opdracht 1

Alsjeblieft	kirpá (kripá)
Dankjewel	dhanbád

Opdracht 2

Alstublieft	kirpá (kripá)
Dankjewel	dhanbád

Alsjeblieft	kirpá (kripá)
Dankuwel	dhanbád

LES 22

Cirág se cirág jaláná.	Met licht, licht maken.
------------------------	-------------------------

Thema Media

LES 6

Opdracht 1

Krant	akhbár
Televisie	televisie
Radio	radio
Internet	internet
Journalist	journalist
Nieuws	samácár

LES 22

Rollenspel

Journalist Kijkers en luisteraars, ik ben journalist Antoon.

Journalist Dekhne aur sunne log, ham journalist Antoon hai.

Gast Ik ben onderzoeker Anne.

Pahuná Ham khoj-khabar kare wálá Anne hai.

Journalist Welkom in het nieuwsprogramma op de televisie.

Journalist Swágat hai, i televisie samácár prográm men.

Gast Goedemiddag, kijkers en luisteraars.

Pahuná Dekhne aur sunne log, kaise rahlo áp?

Journalist Wat is uw nieuws?

Journalist Áp ke samácár ká hai?

Gast Bij mij thuis worden vier talen gesproken.

Pahuná Hamár ghare cár bhásá men bát-cit howe hai.

Journalist Is dat goed nieuws?

Journalist U ek acchá samácár hai?

Gast Ja, wij zijn rijk aan talen.

Pahuná Hán, hamlog bhásá ke dhani báti.

LES 27

Informatie

घ, *gha* is een Nágárilletter. Het komt voor in het woord *ghar* (huis)

Het woord दस (*das*) betekent tien.

Opdracht 1

एक ek (een)

दुई dui (twee)

तीन tin (drie)

Opdracht 2

अखबार akhbár (krant)

समाचार samácár (nieuwsuitzending)

Thema Sport

LES 6

Opdracht 1

Voetballen

Dammen

Hengelen

Rennen

Roeien

Zwemmen

Voetbal khele, bál khele

Dám khele

Kaṭiyá lagáwe

Daure, dhaure

Khewe

Paunre

Verrijkingsopdracht

Karate

karate

LES 22

Tyuwe, tyuwe!

Mas-mas!

Thema Milieu

LES 6

Mijn naam is ...

Mi nen (na) ...

Mi nen ...

Goedemorgen

Morgu

Tot morgen

Te tamara

LES 14

Hier plastic afval!

Poti yu plastiki doti dyaso!

LES 22

Rollenspel

A Mijn fles is leeg.

Mi batra leigi.

B Het is een plastic fles.

Na wan plastiki batra.

A Die moet in de bak voor plastic afval.

A musu go na ini a baki fu plastiki doti.

B Je hebt gelijk.

Yu abi leti.

A Goed zo.

Moi so.

LES 27

Reeds behandelde woorden:

dyaso (hier)	batra (fles)	nen (naam)
yu (jij)	leigi (leeg)	doti (afval)
morgu (goedemorgen)	tamara (morgen)	baki (bak)
mi (ik)	leti (gelijk)	plastiki (plastic)

Thema Recreatie

LES 6

Bij Instructie voor de leerkracht

Naam taal	Lettersymbool	Suriname
SRANAN	SRA	Sranan

Opdracht 1

Ik ben een Afro-Surinamer.

Mi na wan Blakaman fu Sranan.

Ik houd van Suriname.

Mi lobi Sranan.

Thema Technologie

LES 6

rasp
gloeilamp
wasmachine
zaag
blender
kokolampu
wasplank
kettingzaag

gritgriti
peer
wasimasini
sa
blender
kkolampu
gruma
ketisa

LES 14

Opdracht 2

Leenwoord	Geleend door het Sranan	Geleend uit
roti	Ja	Sarnámi
blender	ja	Engels
kkolampu	nee, komt uit de eigen taal	-----
kasiri	ja	Een Inheemse taal
spaghetti	ja	Italiaans
computer	ja	Engels

LES 22

Opdracht 1

Rollenspel

A Goedemorgen buurman/buurvrouw.
B Goedemorgen buurman/buurvrouw.
A Mag ik je zaag lenen?
B Alsjeblieft.
A Nee, niet deze. Ik ga een boom zagen.
B O, je wil mijn kettingzaag lenen?
A Ja buurman/buurvrouw.
B Alsjeblieft.
A Dankjewel.

Morgu birman/birfrow.
Morgu birman/birfrow.
Mi mag leni yu sa?
Alsjeblieft.
No, (a) no awan disi. Mi o sa wan bon.
Yu wani leni mi ketisa no?
Ai, birman/birfrow.
Alsjeblieft.
Grantangi.

LES 27

Opdracht 1

SRANAN		
Leenwoord	Geleend uit	Betekenis in het Nederlands
gebruik	Nederlands	gebruik
brek	Engels	kans / kom nou
bedoel	Nederlands	bedoelen
over	Nederlands	over (naar de volgende klas)
jam	Nederlands	jam

Opdracht 2

Woord uit andere taal	Eigen woord	Nieuw woord	Betekenis in het Nederlands
computer	tafra	computertafra	computertafel
kanker	bobi	bobikanker	borstkanker
tank	watra	watratank	watertank
jam	guyaba	guyabajam	guavejam
bon	buku	bukubon	boekenbon

RESERVELES

Opdracht 1.

Metten is weten.

Marki e tyari sabi.

Thema Fantasia

LES 6

Bij Informatie over verteltradities

Nederlands	Sranan
Spin	Anansi
Arend	Aka
Bosvarken	Pingo
Hert	Diya

Bij het vertellen heb je een:

Giman

Deze vertelt het verhaal.

Pikiman

Deze bevestigt steeds wat de giman zegt.

Verder zijn er ook nog:

Kotiman

Dit zijn mensen uit het publiek die het verhaal mogen onderbreken om zelf iets te vertellen.

De **giman**, **pikiman** en **kotiman** kunnen ook vrouwen zijn. We spreken dan van **gi-uma**, **piki-uma** en **koti-uma**.

De onderbreking van het verhaal door de **kotiman** heet **koti'tori**.

Belangrijke zinnen bij een vertelling zijn:

Granman oso	Dit wordt geroepen als niemand uit het publiek het raadsel op kan lossen.
Na so a de	Dit zegt de pikiman tijdens de vertelling om de woorden van de giman te bevestigen.
Ma mi ben dape (drape)	Hiermee onderbreekt de kotiman het verhaal.
Dan san yu si	Hiermee geeft de pikiman de kotiman toestemming om zijn zegje te doen.
Na dati meki	Hiermee begint de boodschap waarmee de giman zijn verhaal beëindigt.

De drie dieren die bij deze vertelling, als kotiman, het verhaal zullen onderbreken, zeggen:

Mi nen na Aka / Pingo / Diya.

Mi ben de dape (drape).

Mi lobi a mato.

Sranan raadsel

Faya ini na busi.

Antwoord: Awara

Vuur in bos.

(awara)

Verhaal

Todo anga sneki

Di Todo anga Sneki ben pkin nofotron den ben e prei nanga makandra. Den pkin oso fu famiri Todo anga fu famiri Sneki no ben de fara fu makandra. Den mma fu Todo anga Sneki ben e poti wan swa fesi te a wan pkin ben e kon kari a trawan fu kon prei, ma den ben e prakseri: "Libi sani, den pkin ete. Meki den prei nanga makandra." Ma wan dei baka di a kba prei, Sneki doro na oso. A ben weri dan angri ben e kiri en. A bari aksi: "Mma san de fu nyan?" En mma prakseri taki now mi sa musu fu fruteri en. "Arki dya mi pkin, yu sabi taki ibri dei yu e prei nanga yu nyan-nyan?"

"San!" Sneki bari. "Mma, san yu e bedul?" En mma piki en taki: "We, un sneki e nyan Todo. Mi e du en, yu ppa e du en, yu gran-ppa, yu gran-mma, yu omu, yu tanta, alasma." Sneki ai ben e brenki. Tamara te den kba prei a ben o kisi Todo. A ben o grabu en dan a nyan en.

Ma Todo mma srefi ai ben kon krin dan a kari en boi. "Arki mi pkin. Bigin fu tide yu no mag prei moro nanga Sneki. Now di yu kon bigi dan yu musu sabi taki sneki e nyan todo. Luku bun nanga yu mati Sneki. Bikasi a no yu trùtru mati."

Tu dei psa. Sneki prakseri san psa nanga Todo. A no kon prei. "Mi yoisti ben seti misrefi fu grabu en." A go na a oso fu Todo, dan a bari: "Hei Todo, kon prei na dorosei no?" Ma Todo ben tan pî. Sneki ben e tan kari nomo, te leki Todo trusu en ede na doro dan a taki: "Gwe Sneki, mi mma fruteri mi alasani yèrè. Unu Sneki e nyan Todo. Gwe yu sneki, yu oso abi yu bigisma, mi oso abi den tu." Dan Sneki anga Todo den ai meki fo. Ne Sneki drai baka, ne a go baka na en oso. Noiti moro Sneki anga Todo prei nanga makandra.

LES 14

In deze les worden de volgende Sranan odo behandeld.

1. Botro switi, ma bari mu tapu.
2. Tranga no e tyari kaw go na pen.
3. Pikin aksi e fala bigi bon.
4. Yu kan kibri yu granmma, ma yu no kan kibri en kosokoso.
5. Efu yu wani losi bana, yu mu bron yu finga.

Als verrijkingsoefening kunnen ook de volgende odo worden behandeld:

1. Mi e taki loslosi, yu e taki borbori.
2. Ala meti e nyan kasaba, konkoni wwan e tyari a nen.
3. Yu na fowru: te yu nyan, yu e figi yu mofo na gron.
4. Yu na karuwwiri faya.

De betekenissen van de odo zijn omschreven in het leerkrachtenboek. De uitspraak is te beluisteren op de audiofile.

LES 22

Opdracht 1

Dankjewel
Ik houd ervan.

Grantangi
Mi lobi en.

Opdracht 2

Yu fruku tide. Is er weer geen school?

De Nederlandse vertaling van 'Yu fruku tide' is 'Je bent vroeg vandaag'.

Opdracht 3

1. Het is warm. A son faya.
2. Omu Rinaldo wani wan grasi watra.. Hij heeft dorst.
3. Meki wi go nyan bij tante Siene. A e feryari.
4. A e spuku in dat huis.
5. No kosi a meisje. Zoek geen ruzie.

Thema Samenwerking

LES 6

Opdracht 1

Wij zijn allen Surinamers en hebben eenzelfde bestemming.
Wi alamala na Sranansma anga wi e strei fu wan srefi sani

LES 14

In ieder geval moet men bedanken; en afhankelijk van het soort gift en de onderlinge relatie kan er iets worden teruggegeven als uiting van dankbaarheid.

Opdracht 1

Alsjeblieft
Dankjewel

Alsjeblieft
Grantangi

Opdracht 2

Alstublieft
Dankjewel
Alsjeblieft
Dankuwel

Alstublieft
Grantangi
Alsjeblieft
Grantangi

LES 22

Te tu sma e hari boto, a musu go na tapu dan.
Als twee mensen de boot trekken, moet hij wel op de dam gaan

Thema Media

LES 6

Opdracht 1

krant
televisie
radio
internet
journalist
nieuws

kranti
telefisi, teyfey
radiyo, boskopudosu
internet
nyunsuman
nyunsu

LES 22

Rollenspel

Journalist Kijkers en luisteraars, ik ben journalist Antoon.
Nyunsuman Lukuman anga arkiman, mi na nyunsuman Antoon.

Gast Ik ben onderzoeker Anne.
Fsiti Mi na sabiman Anne.

Journalist Welkom in het nieuwsprogramma op de televisie.
Nyunsuman Wan switi kon-na-ini na a nyunsuprograma na telefisi.

Gast Goedemiddag, kijkers en luisteraars.
Fsiti Lukuman anga arkiman, wan switi bakana.

Journalist Wat is uw nieuws?
Nyunsuman San na yu nyunsu?

Gast Bij mij thuis worden vier talen gesproken.
Fsiti Na mi oso wi e taki fo tongo

Journalist Is dat goed nieuws?
Nyunsuman Na bun nyunsu?

Gast Ja, wij zijn rijk aan talen.
Fsiti Ay, un abi furu tongo.

Thema Sport

LES 6

Opdracht 1

Voetballen
Dammen
Hengelen
Rennen
Roeien
Zwemmen

Prey bal
Prey dam
Uku
Lon
Lolo / pari
Swen

Verrijkingsopdracht

Karate

karate

LES 22

In les 22 wordt het lied 'Bigi Kaiman' gezongen.

Lied

(refrein)

Bigi kaiman, kaiman, kaiman.

Bigi kaiman dyompo a liba, bari 'tyuwe, tyuwe'

A bari tyuwe, tyuwe.

A bari tyuwe, tyuwe.

Bigi kaiman dyompo a liba, bari 'tyuwe, tyuwe'

Muzieknotatie

The musical notation is for the song 'Bigi Kaiman' in 4/4 time. It consists of two parts: 'Part' and 'Pt.' (Piano). The key signature has two flats (Bb and Eb). The 'Part' part starts with a rest for 4 beats, followed by a repeat sign. The melody is: Bb (4 beats), Eb (4 beats), Bb (4 beats), Bb (4 beats), F7 (4 beats). The lyrics are: Bi - gi Kai - man, Kai - man, Kai - man! Bi - gi Kai - man dyomp' a li - ba, ba - ri. The 'Pt.' part starts with a rest for 4 beats, followed by a melody: Bb (4 beats), Bb (4 beats), Eb (4 beats), Bb (4 beats). The lyrics are: "Tyu - we, tyu - we!" A ba - ri: "Tyu - we, tyu - we!" A ba - ri: "Tyu - we, tyu - we!" Bi - gi. The 'Pt.' part continues with a melody: Bb (4 beats), F7 (4 beats), Bb (4 beats), Bb (4 beats). The lyrics are: Kai - man dyomp' a li - ba ba - ri "Tyu - we, tyu - we!" Bi - gi "Tyu - we, tyu - we!"

Bron: Creoolse overlevering. Ferdinand, F. (2019) *Toontaal: Sprekende Surinaamse liedjes van 1650 tot 1950*. Volendam: LM Publishers. ISBN: 9789460223983. Muzieknotatie van dhr. Laurence Grudge.

Opdracht 1

Tyuwe, tyuwe!

Mars, mars!

Thema Milieu

LES 6

Mijn naam is ...
Goedemorgen
Tot morgen

*Jenengku ...
Slamet ésuk
Sésuk kepetuk menèh*

LES 14

Hier plastic afval!

Regetan plastik nang kéné!

LES 22

Rollenspel

A Mijn fles is leeg.
B Het is een plastic fles.
A Die moet in de bak voor plastic afval.
B Je hebt gelijk.
A Goed zo.

Botolku kotong.
Iki botol plastik.
Kuwi kudu nang wadah regetan plastik.
Kowé bener.
Apik iku.

LES 27

Reeds behandelde woorden:

aku (ik)	botol (fles)	jeneng (naam)
kowé (jij)	kotong (leeg)	regetan (afval)
slamet (welzijn / groet)	sésuk (morgen)	wadah (bak / container)
tekan(tot)	iki (dit / deze)	plastik (plastic)

Thema Recreatie

LES 6

Bij Instructie voor de leerkracht

Naam taal	Lettersymbool	Suriname
SURINAAMS-JAVAANS	SUJ	Suriname

Opdracht 1

Ik ben een Javaan uit Suriname.
Ik houd van Suriname.

Aku wong Jawa sangka Suriname.
Aku seneng karo Suriname.

Thema Technologie

LES 6

rasp
gloeilamp
wasmachine
zaag
blender
kokolampu
wasplank
kettingzaag

parut
lampu, pir
mesin kumbahan
graji
blender
sentir
gridi
mesin graji kèti

LES 14

Opdracht 2

Leenwoord	Geleend door het Sarnámi	Geleend uit
roti	ja	Sarnámi
blender (blènder)	ja	Engels
kokolampu	nee, eigen woord (sentir)	-----
kasiri	ja	Een Inheemse taal
spaghetti	nee, eigen woord (bami)	-----
computer (komputer)	ja	Engels

LES 22

Opdracht 1

Rollenspel

A Goedemorgen buurman/buurvrouw.
B Goedemorgen buurman/buurvrouw.
A Mag ik je zaag lenen?
B Alsjeblieft.
A Nee, niet deze. Ik ga een boom zagen.
B O, je wil mijn kettingzaag lenen.
A Ja buurman/buurvrouw.
B Alsjeblieft.
A Dankjewel.

Slamet ésuk birman/birvrouw.
Slamet ésuk birman/birvrouw.
Aku éntuk nyelang grajimu?
Mangga.
Ora, ora iki. Aku arep nggraji uwit
O, kowé arep nyelang graji kètikü.
Iya, birman/birvrouw
Mangga.
Kesuwun.

LES 27

Opdracht 1

SURINAAMS-JAUAANS

Leenwoord	Geleend uit	Betekenis in het Nederlands
moro	Sranan	meer
botol (bottle)	Engels	fles
sepatu (zapato)	Spaans	schoen
lampu	Sranan	lamp
setur (store)	Engels	winkel

Opdracht 2

Woord uit andere taal	Eigen woord	Nieuw woord	Betekenis in het Nederlands
mesin (machine)	ngumbahi	mesin kumbahan	wasmachine
montor	mabur	montor mabur	vliegende motor (vliegutig)
tv	méja	méja tv	televisietafel
sepur (spoor)	dalan	dalan sepur	spoorbaan
pabrik (fabriek)	gula	pabrik gula	suikerfabriek

RESERVELES

Opdracht 1

Metén is weten.

Nèk diukur ngerti persis.

Thema Fantasie

LES 22

Opdracht 1

Dankjewel
Ik houd ervan.

*Kesuwun.
Aku seneng kuwi.*

Opdracht 2

Aku nèk kerja kudu ngabrah broki.

Deze zin betekent in het Nederlands "Voor mijn werk moet ik over de brug."

Opdracht 3

1. Het is warm. Srengéngéné.
2. Mang Ricardo njaluk banyu sakgelas. Hij heeft dorst.
3. Hayuk mangan bij tante Siene. A e feryari.
4. Enèng memediné in dat huis.
5. No kosi a meisje. Aja njalari tukaran.

Thema Samenwerking

LES 6

Opdracht 1

Wij zijn allen Surinamers en hebben eenzelfde bestemming.
Awaké déwé wong Suriname lan awaké déwé nduwèni tujan sing tunggalé.

LES 14

Bij de Javanen kent men *nyumbang* of *sumbangan*. Dit is het geven van een enveloppe met geld bij een feest.

Sawur is een gift, die men geeft bij een begrafenis.

Opdracht 1

Alsjeblieft
Dankjewel

Mangga
Kesuwun

Opdracht 2

Alstublieft
Dankjewel
Dankuwel

Mangga
Kesuwun
Kesuwun

LES 22

Rukun anggawé sentosa, tyrah anggawé bubrah.
Eendracht maakt macht, ruzie (tweedracht) brengt ondergang.

LES 27

Introductie

Luister naar de klanken van de woorden in de volgende zin.
Aku seneng ngombé dawet.

Luister naar de klanken van de volgende woorden:

- gotong royong
- gamelan
- srundèng
- slametan
- ngombé
- kupu
- bapak
- simbah

Informatie

Typische javaanse klanken

- De ng-klank aan het begin van een woord.
 - ngomong
 - ngombé
 - ngerti
- De m-klank aan het begin van het woord in combinatie met een andere medeklinker.
 - mbah
 - mlaku
 - mbésuk
- De k-klank op het eind van een woord.
 - bapak
 - anak

Opdracht 1

• bapak	• ngombé	• mbedil	• mbah	• mlaku
• anak	• ngerti	• ngelih	• mburi	• mblayu

Opdracht 2

Arep nang endi?
Arep nang pasar, arep tuku iwak pitik.

Waar ga je naartoe?
Naar de markt, ik ga kippenvlees kopen.

Verrijdingsopdracht

Aku mblayu arep mbedil matyan.

Ik ren om een tijger met een geweer
te schieten.

Thema Media

LES 6

Opdracht 1

krant	koran
televisie	televisi
radio	radio
internet	internet
journalist	jurnalis
nieuws	kabar

LES 22

Rollenspel

Journalist	Kijkers en luisteraars, ik ben journalist Antoon
Jurnalis	Para penonton lan para pamireng, aku jurnalis Antoon.
Gast	Ik ben onderzoeker Anne.
Dayoh	Aku tukang undersuk Anne.
Journalist	Welkom in het nieuwsprogramma op de televisie.
Jurnalis	Sugeng rawuh ing siyaran kabar ing TV.
Gast	Goedemiddag, kijkers en luisteraars.
Dayoh	Slamet siyang, para penonton lan para pamireng.
Journalist	Wat is uw nieuws?
Jurnalis	Apa kabarmu?
Gast	Bij mij thuis worden vier talen gesproken.
Dayoh	Ing omahku nganggakaké basa papat.
Journalist	Is dat goed nieuws?
Jurnalis	Apa iku kabar apik?
Gast	Ja, wij zijn rijk aan talen.
Dayo	Bener, awaké déwé sugih basa.

Thema Sport

LES 6

Opdracht 1

Voetballen	Main bal
Dammen	Main dam
Hengelen	Mantying
Rennen	Mblayu
Roeien	Ndayung
Zwemmen	Ngelangi

Verrijksopdracht

Karate	karate
--------	--------

LES 22

Tyuwe, tyuwe!	Lunga! Syhhh!!
---------------	----------------

Thema Milieu

LES 6

Mijn naam is ...
Goedemorgen
Tot morgen

Jeka nai ...
Ēinta
Kokoropa

LES 14

Hier plastic afval!

Senpo palasitiki ahpuru tëmain.

LES 22

Rollenspel

A Mijn fles is leeg.
B Het is een plastic fles.
A Die moet in de bak voor plastic afval.
B Je hebt gelijk.
A Goed zo.

Jijokî enî nai arîra.
Serë nai palasitiki rîphë enîme.
Mërë palasitiki ahpuru enî tao nejan.
Aerë mîkae
Serë apo kure / Kutuma kure

LES 27

Reeds behandelde woorden:

eka (naam)	palasitiki (plastic)	enî (verpakking, bv fles)
ëinta (Goedemorgen)	aerë (gelijk / waar)	rîphë (gemaakt van)
nai (is)	kure (goed)	senpo (Hier)
arîra (leeg)	mërë (daar)	ahpuru (afval)

Thema Recreatie

LES 6

Bij Instructie voor de leerkracht

Naam taal	Lettersymbool	Suriname
TRIO	TRI	Surinampon

Opdracht 1

Ik ben een Trio uit Suriname.
Ik houd van Suriname.

Wî wae tarëno Surinampon.
Suriname sewae.

Thema Technologie

LES 6

Rasp
Gloeilamp
Wasmachine
Zaag
Blender
Kokolampu
Wasplank
Kettingzaag

Simari
Turi imo
Po isukato masin
Saa Tëpuken / saa pisi
Ėrepa ijamuto
Lampu
Po isukato palanka / wewe ri phë po isukato
Saa

LES 14

Opdracht 2

Leenwoord	Geleend door het Trio	Geleend uit
roti	Ja (Roti /loti)	Sarnami
blender	Ėrepa ijamuto (Nee, is een omschrijving)	-----
kokolampu	Ja (Lampu)	Sranan
kasiri	Nee, is een eigen woord	-----
spaghetti	Pami apon (Nee, is een omschrijving)	-----
computer	Ja (compiutë)	Engels

LES 22

Opdracht 1

Rollenspel

A Goedemorgen buurman/buurvrouw.
B Goedemorgen buurman/buurvrouw.
A Mag ik je zaag lenen?
B Alsjeblieft.
A Niet deze. Ik ga een boom zagen.
B O, je wil mijn kettingzaag lenen.
A Ja buurman/buurvrouw.
B Alsjeblieft.
A Dankjewel.

Ėinta jako/ kori.
Ėinta jako/ kori.
Ėsaa se pitë wae?
Ma serë.
Owa, serë ta. Wewe ahkëse wütëe.
Tee, jisa se pitë maman.
Aha, jako/ kori.
Ma serë.
Napopha.

LES 27

Opdracht 1

TRIO		
Leenwoord	Geleend uit	Betekenis in het Nederlands
kama	Portugees	bed
patu	Sranan	pot
perere	Sranan	brood of bol
kino	Sranan	bioscoop
tuwaja	Portugees	deken

Opdracht 2

Woord uit andere taal	Eigen woord	Nieuw woord	Betekenis in het Nederlands
paterij (batterij)	uru	paterij uru	batterij
kama (bed)	epu	kama epu	bed (zonder matras)
telefon (telefoon)	Karitëto	telefon ikaritëto	telefoonoplader
ëpërisina (apresina)	eku	ëpërisina eku	sinaasappelsap
soroto (sroto)	entapuru	entapuru soroto	deurslot

Epu wordt veel als achtervoegsel gebruikt om het frame of onderstel aan te geven.
Bijvoorbeeld: televisie epu (televisietafel), compiutë epu (computertafel)

RESERVELES

Opdracht 1

Metén is weten.

De letterlijke vertaling is: Ikutuntëto nai warë iwehto.

Maar je kan ook het volgende spreekwoord gebruiken: ëwame ahtao ëwame.

Dit betekent: als je iets niet weet, weet je het niet.

Thema Fantasie

LES 22

Opdracht 1

Dank u wel.

Ik houd ervan.

Napopha

Ijewae / Jinjanopi

Opdracht 2

Pauze mao ëewekhëpitë, voordat je gaat spelen.

(In de pauze moet je eerst eten, voordat je gaat spelen.)

Andere voorbeelden van codewisseling zijn:

Doe niet zo taewa. (Doe niet zo stout.)

Anpoken mei toen ik je belde? (Waar was je toen ik je belde?)

Opdracht 3

1. Het is warm. Atuma nai wei.
2. Tuna se nai jeti Rinaldo. Hij heeft dorst.
3. Ëewese kitëtëne bij tante Siene. A e feryari.
4. Omorenpe nite niten in dat huis.
5. No kosi a meisje. Wëiranohto inepohpoewa ehkë.

Thema Samenwerking

LES 6

Opdracht 1

Wij zijn allen Surinamers en hebben eenzelfde bestemming.

Ainja amerare Suriname teinanme ainja inehtë.

LES 14

Bij de Trio's is het traditie eten en drinken te geven bij het openkappen van kostgrondjes. Voor aanvang wordt er wat gegeten gedronken. Bij terugkomst ook. Als de grond helemaal open is gekapt, wordt er een feestmaal gegeven.

Een speciale manier van geven is rëu.

Hierbij heeft de schoonmoeder op subtiële wijze aan de schoonzoon te kennen gegeven dat ze iets lust, bijvoorbeeld vis (warawara, anjumara) of een vrucht (podosiri).

De schoonzoon laat dan op gegeven ogenblik in het openbaar weten dat hij op visvangst gaat of podosiri gaat oogsten. Hij nodigt mannen en vrouwen uit om mee te gaan. Hij laat in het openbaar weten wanneer en hoe laat hij terug zal keren met de vangst.

Op de dag van terugkeer komt de groep waarmee de schoonzoon weg is gegaan in kolonne, al dansend, terug met de vangst of oogst in een aantal grote katari (draagmanden). Intussen heeft de schoonmoeder met haar familie zich voorbereid op de terugkeer en ook gasten uit het dorp uitgenodigd. Er is kasiri en er zijn speciale lekkernijen klaargemaakt, er zijn danseressen en er is muziek. Deze groep gaat ook al dansend de groep met de katari tegemoet. De overdracht van de katari gebeurt al dansend.

Ter plekke wordt een deel van de vangst klaargemaakt en iedereen mag eten.

Verder worden bij de Trio inheemse huisvuil-artikelen gegeven als een jongen of meisje volwassen begint te worden (baard in de keel / menstruatie).

Opdracht 1

Alsjeblieft

Dankjewel

Ma

Napopha

Opdracht 2

Alstublieft

Dankuwel

Ma serë

Napopha

LES 22

Okomo ahen ketëne kënikon rītome.

Vele handen maken licht werk.

Thema Media

LES 6

krant

televisie

radio

internet

journalist

nieuws

koranti

kino

rarion

apëine / intënet

iponopone

kainan omi tïponosen

Rollenspel

Journalist Kijkers en luisteraars, ik ben journalist Antoon.
Iponopone Eneneton ma etaneton, omi iponopone wī Antoon.

Gast Ik ben onderzoeker Anne.
Turakanen Imenekane wī Anne.

Journalist Welkom in het nieuwsprogramma op de televisie.
Iponopone Kure ëwëetho sarë kainan omi etatome ëja t.v. tae?

Gast Goedemiddag, kijkers en luisteraars.
Turakanen Aja, eneneton ma etaneton

Journalist Wat is uw nieuws?
Iponopone Atīnai kainan ëmponopīme.

Gast Bij mij thuis worden vier talen gesproken.
Turakanen Jipakorotao 4reme omi tae nēturujaan

Journalist Is dat goed nieuws?
Iponopone Kurano omi irë?

Gast Ja, wij zijn rijk aan talen.
Turakanen Aha, ijeta omi ainja iwarë

 Thema Sport**Opdracht 1**

Voetballen
Dammen
Hengelen
Rennen
Roeien
Zwemmen

Parataimë emato
Weweriphë ëmaminato
Kana emato
Wetainkato
Akoekato
Sunsunme wepihto / Wekharamato

Verrijksopdracht

Karate

Wëtapëto

Tyuwe, tyuwe! = Suu, suu (tëpha)!

Thema Milieu

LES 6

Mijn naam is ...
Goedemorgen
Tot morgen

Jehet mëklë ...
Ėwetomamka
Anumalë

LES 14

Hier plastic afval!

Palastik kitpëtom eni sin

LES 22

Rollenspel

A Mijn fles is leeg.
B Het is een plastic fles.
A Die moet in de bak voor plastic afval.
B Je hebt gelijk.
A Goed zo.

İwoki eni nalikep.
Helë palastik.
Mëlë man palastik kitpë sitpili enijak.
Ahpela manai
Ipokenma

LES 27

Reeds behandelde woorden:

talë (hier)	eni (fles)
ëwetomamka (goedemorgen)	sitpili (afval)
anumalë (morgen)	palastik (plastic)
iwu (mijn)	eni (bak)

Thema Recreatie

LES 6

Bij Instructie voor de leerkracht

Naam taal	Lettersymbool	Suriname
WAYANA	WAY	Sulinam

Opdracht 1

Ik ben een Wayana uit Suriname.
Ik houd van Suriname.

İwu wai Wayana Sulinam pono.
Sulinam hewai.

Thema Technologie

LES 6

rasp
gloeilamp
wasmachine
zaag
blender
kkolampu
wasplank
kettingzaag

simali
peili
upo akuwatop
lasi
ëhehtak títóp
lampu
palanka ëtikom akuwatop
pepeka

LES 14

Opdracht 2

Leenwoord	Geleend door het Wayana	Geleend uit
roti	ja (loti)	Sarnámi
blender	nee, eigen omschrijving (ëhehtak títóp)	
kokolampu	ja (lampu)	Sranan
kasiri	nee, dit is een woord uit de eigen taal (kashili).	-----
spaghetti	nee, eigen omschrijving (motoimë tëpìhem)	-----
computer	ja	Engels

LES 22

Opdracht 1

Rollenspel

A Goedemorgen buurman/buurvrouw.
B Goedemorgen buurman/buurvrouw.
A Mag ik je zaag lenen?
B Alsjeblieft.
A Nee, niet deze. Ik ga een boom zagen.
B O, je wil mijn kettingzaag lenen.
A Ja buurman/buurvrouw.
B Alsjeblieft.
A Dankjewel.

Ëwetomamka jekatali eluwa/jekatali wëlii.
Ëwetomamka jekatali eluwa/jekatali wëlii.
Ëlasin he mihen pitë wai?
Mësin kan.
Uwa, mëlë tapek. Wewe akëtse wëtëjai.
Më, ipepekanhe pitë kapaman?
Ïna, jekatali eluwa/jekatali wëlii.
Mësin kan.
Ipok manai.

LES 27

Opdracht 1

WAYANA

Leenwoord	Geleend uit	Betekenis in het Nederlands
sukulu	Sranan (Sukru)	suiker
patëlei ulu	Nederlands (batterij)	batterij
sikolo	Sranan (skoro)	school
hautu	Sranan (sowtu)	zout
pampila	Sranan (papira)	papier

Opdracht 2

Woord uit andere taal	Eigen woord	Nieuw woord	Betekenis in het Nederlands
tafala (tafel)	ahmit (kleed)	tafala ahmit	tafelkleed
kasulin (gasoline)	eni (fles)	kasulin eni	gasolinefles
masin (machine)	montolu (buitenboord)	montolu masin	buitenboordmotor
sel (draagbaar apparaat)	ëtutop (communiceren)	sel ëtutop	mobiele telefoon
wenkili (winkel)	upotom (kleding)	upotomwenkili	kledingzaak

RESERVELES

Opdracht 1.

Metén is weten.

Tukukhe aptao tuwalë

Thema Fantasie

LES 6

Opdracht 1

Dankjewel
Ik houd ervan.

Ipok manai
Isenma wai.

Opdracht 2

Tikë 1 of 2 me omi tom tupipopin.

Formuleer 1 of 2 eenvoudige zinnen.

Opdracht 3.

1. Het is warm. Pikat mëinë mënke sisi
2. Konko Rinaldo man tuna elihe. Hij heeft dorst.
3. Ëtukhe pitë aikom bij tante Siene. A e feryari.
4. Jolok man pakolo tao in dat huis.
5. No kosi a meisje. Ëheile eitop nai kutili.

Thema Samenwerking

LES 6

Wij zijn allen Surinamers en hebben eenzelfde bestemming.

Ëhmelë kutatëi Sulinam ponokom malalë pëkënatpë lëken man kutkatopkom.

LES 14

Opdracht 1

Alsjeblieft
Dankjewel

Mësinkan
Ipok mania

Opdracht 2

Alstublieft
Dankjewel
Alsjeblieft
Dankuwel

Mësinkan
Ipok mania
Mësinkan
Ipok mania

Kole omo aptau man anumna tëmamine eitop.
Als iedereen meehelpt, zal het werk niet zwaar zijn.

Thema Media

Opdracht 1

krant	kolanti
televisie	tënehem
radio	laliyo
internet	internet
journalist	tuwalonu matën
nieuws	ëhtuwalonu matop

Rollenspel

Journalist Kijkers en luisteraars, ik ben journalist Antoon.
Tuwalonu matën Ene nanom malalë ipanakmananom, İwu wai tuwalonu matën Antoon.

Gast Ik ben onderzoeker Anne.
Tulakanem İwu wai ëtikom pëk tuwalë han Anne.

Journalist Welkom in het nieuwsprogramma op de televisie.
Tuwalonu matën Mumëhka talë na ëhtuwalonu matop tënehem pona.

Gast Goedemiddag, kijkers en luisteraars.
Tulakanem Molo ka manatëo, Ene nanom malalë ipanakmananom

Journalist Wat is uw nieuws?
Tuwalonu matën Ètī mëlë ëne kale

Gast Bij mij thuis worden vier talen gesproken.
Tulakanem İpatao ëhe pitiñnë omi tom mënëtukukja.

Journalist Is dat goed nieuws?
Tuwalonu matën Mëlëka ipokan ituwalo nu matop?

Gast Ja, wij zijn rijk aan talen.
Tulakanem İna, emna tiwëlën omi tom ukukjai.

Thema Sport

LES 6

Opdracht 1

Voetballen

Dammen

Hengelen

Rennen

Roeien

Zwemmen

Palaktaimë pëk

Dam ëhetami katoh pëk

Topon tïkai

Tuhtu tïkai

Sokolom sokolom

Tepihe

Verrijkingsopdracht

Karate

Karate

LES 22

Tyuwe, tyuwe!

Suh, suh!

